ודלמא מלקות חמור. הוה מלי לשנויי מסתברא מיתה חמורה שכן ניתנה לאנשי עיר הנידחת כדאמרי׳ בפ״ד מיתות (סנהדרין נ.): **אילמלי** נגדוה לחנניה מישאל **ועזריה** הוו **פלחי לצלמא.** מיתה מנא לן (א) דהא אמרי׳ בהרואה (ברכות סא.) כשהוליאו את ר״ע אמר כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה אימתי יבא לידי ואקיימנו בכל נפשך אלמא משמע דבכל נפשך מיירי אפי׳ היו מייסרין את האדם ביסורין קשין דומיא דר׳ עקיבא שהיו מסרקין בשרו במסרקי ברזל וכ״ש לנגודי ואור״ת דאותו גלס לא היה עבודת כוכבים ממש אלא היה עשוי לכבוד המלך ואעפ״כ היה בו קידוש השם ולכך מסרו עצמן למיתה והיינו דכתיב (דניאל ג) לאלהך לית אנן פלחין ולגלס דהבא די אקימת לא נסגוד משמע שהגלס לא היה תופס באלהות ומיהו פלחו לצלמא משמע שהגלס היה עבודת כוכבים מדקאמר פלחו (ב):

דלמא בשוגג ונקה מגלות. תימה לר״י היכי שייך גלות אם מת אחר שהשוהו ב׳ או שלשה ימים הא אמרינן במי שאחזו (גיטין ע: ושם) שחט בו שנים או רוב שנים הרי זה אינו גולה דמיישינן שמא הרוח בלבלתו וטעמא דגבי גלות אשכחן מילי טובא דפטור כגון דרך עלייה דגבי מיתה אין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה הכי נמי גבי גלות בעינן שימות מיד דכתיב ויפל עליו וימות משמע מיד ואע״ג דגבי מיתה נמי כתיב מכה איש ומת וי״ל דמשכחת לה בגיתא דשיגא דלא חיישינן שמא הרוח בלבלתו דבאמרינן התם אי נמי דוקא בשחט בו רוב שנים חיישינן שמא הרוח בלבלתו דבקל הרוח מבלבלו אבל בשאר חבלות אין הרוח מזיק כל כך איכולין לשמור יפה מבלבול רוח לכרוך על המכה שוס דבר וא״ת היכי מיתוקס קרא בשוגג הא כתיב שגם בקרא רק שגגה יתן וגו׳ ובשוגג לא מיחייב כדאמרינן בס״פ כילד הרגל (ב״ק כו: ושם) דמרבה מפגע תחת פגע לחייב על השוגג כמזיד נזק אבל לא ד׳ דברים וי״ל דמשכחת לה בהוסיף לו לגועה אחת דאמר בהמניח (שם נב:) דגולה ואם לא מת חייב בד׳ דברים ולא דמי לשאר שוגג או כגון שנכנס לחנותו של נגר (ג)(שלא) ברשות דמוכח התם לרב פפא דשייך ביה גלות וד׳ דברים או נפל מן הגג ברוח מצויה דחייב בד׳ דברים כדאמרי׳ בסוף כילד הרגל (שם כו.) ומסתברא דאם מת דגולה ועוד דאפשר דהוי שוגג על המיתה ומזיד על החבלה (ד): **גנב** שור הנסקל **וטבחו משלם תשלומי ד׳ וה׳.** תימה דתיקשי מהכא לריש לקיש דאמר בפ׳ מרובה (שם עז: ושם) כל היכא דליתיה במכירה ליתיה בטביחה והכא שור הנסקל ליתיה במכירה וי״ל דהתם קדשים חמירי דליתנהו כלל במכירה אבל שור הנסקל אם ימכרנו לעובד כוכבים אין תופס דמיו ולר״ת שאומר דאין שור הנסקל נאסר מחיים ניחא: **לאו** משום דלא מיחייב בו׳. אע״ג דהכא אפי׳ לגאת ידי שמים אינו חייב דדוקא בממון הוא דאמר רבא בהשוכר את הפועלים (ב״מ לא. ושם) אתנן אסרה תורה אפי׳ בא על אמו דמיחייב בבא לגאת ידי שמים אבל קנס לא מיחייב אלא ע״פ ב״ד כדאמרי׳ אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע עצמו מ״מ ניחא דכיון שהיה ראוי להתחייב אם לא היה מתחייב בנפשו מתחייב נמי בממון ע״י שליח כיון שאינו מתחייב בנפשו: רבי

דלמא מלקות חמור דאמר רב אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא א״ל רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד הניחא לרבנן (ו)דאמרי נפש ממש אלא לרבי דאמר (ז)ממון מאי איכא למימר אלא אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבא מהכא [1]אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה (ח)וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק וזה נהרג (ט)אלא מלמד שחובשין אותו ואי מית קטלינן ליה ואי לא מית שבתו יתן ורפא ירפא היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי מיקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה ומותרה לדבר חמור מותרה לדבר הקל ואמר רחמנא שבתו יתן ורפא ירפא מתקיף לה רב אשי ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי ואם תמצא לומר הוי ממאי דמיתה חמורה דלמא מלקות חמור דאמר רב אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא א״ל רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה מתקיף לה רב מרי ממאי דבמזיד ונקה מקטלא דלמא בשוגג ונקה מגלות קשיא: ריש לקיש אמר הא מני רבי מאיר היא (י)דאמר לוקה ומשלם אי רבי מאיר אפי׳ בתו נמי וכי תימא ר׳ מאיר לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה ולא והתניא גנב וטבח בשבת גנב וטבח לעבודת כוכבים גנב שור הנסקל וטבחו [2]משלם תשלומי ארבעה וחמשה דברי רבי מאיר וחכמים פוטרין הא איתמר עלה אמר רבי יעקב א״ר יוחנן ואמרי לה אמר רבי ירמיה אמר ר׳ שמעון בן לקיש ר׳ אבין ורבי אילעא וכל חבורתא משמיה דרבי יוחנן אמרי [3]בטובח על ידי אחר וכי זה חוטא וזה מתחייב אמר רבא אמר רחמנא [2]וטבחו או מכרו (כ)דמה מכירה על ידי אחר אף טביחה על ידי אחר דבי רבי ישמעאל תנא או לרבות את השליח דבי חזקיה תנא תחת לרבות את השליח (כא)מתקיף לה מר זוטרא מי איכא מידי דאילו עבד איהו לא מיחייב ועביד שליח ומחייב איהו לאו משום דלא מיחייב [4]אלא משום דקם ליה בדרבה מיניה אי בטובח על ידי אחר מאי טעמייהו דרבנן דפטרי (כב)מאן חכמים ר׳

נגדוה. יסורין: **ולא שני לך כו׳.** יסורי המלכות הכאה שאין לה קצבה היא אבל מלקות יש לה קצבה ארבעים: **הניחא לרבנן דאמרי.** בסנהדרין באלו הן הנסרפים (עט.) נתכוון להרוג את זה והרג את זה מייב והאי ונתת נפש ממש קאמר אית לן למידק ואוקמי קרא בשהתרו בו ולמילף דאע״ג דאיכא התראה יענש ממון כשאין שם מיתה: **אלא לרבי דאמר.** התם נתכוון להרוג את זה והרג את זה אינו נהרג אלא משלם דמי האשה ליורשיה אם כן אפשר לאוקמי קרא בשלא התרו בו ומשום הכי כי אין אסון משלם דמי ולדות וכי יש אסון משלם דמי אשה אבל אתרו ביה אימת לך לוקה ואינו משלם: **מאי איכא למימר.** מהיכא תיתי חובל בחבירו לתשלומין ואף כשהתרו בו: **על משענתו.** כדמתרגמינן על בוריו שבא לכחו ולאיתנו הראשון: **אלא מלמד שחובשין אותו.** לא נאמר מקרא זה אלא ללמדך דהיכא דהכהו ולא מת ונפל למשכב יחבשו את המכה ההוא בבית האסורין עד שנראה אם יקום והתהלך בחוץ אז ונקה המכה מכלל דעד השתא לא יצא מידי בית דין אלא נחבש: **ואי מייתי קטלינן ליה.** [כיון דאמרת חובשין מכלל דאי מייתי ניזק קטלינן ליה להאי דאי לאו לקטלא למאי מבשינן ליה: **לדבר חמור.** מיתה: **לדבר הקל.** מלקות דלא יוסיף דחובל ולא מת]: **ואמר רחמנא.** להיכא דלא מת דאיכא ממון ומלקות נידון בממון דכתיב (ד) שבתו יתן: **ממאי.** דהאי והכה איש את רעהו במזיד קא משתעי והאי ונקה דילפינן מיניה מביאה ונקה מקטלא קאמר דתשמע מינה דאי מייתי קטלינן ליה ועל כרחין בהתרו בו: **דלמא בשוגג.** משתעי ולא התרו בו ואביאה לאו לקטלא ונקה נמי לאו מקטלא אלא מגלות דערי מקלט ואביאה דילפינן מינה לגלות קאמר ומשום הכי כי נקה מגלות ישלם ממון אבל היכא דאתרו ביה אימת לך דכי לא מייתי לוקה ואינו משלם: ריש לקיש מהדר אשיטיא דדומיא דרמינן בריש שמעתין (לא:) מתני׳ דמכות אלכתובות: **הא מני.** מתניתין דקתני בא על אחותו נותן קנס ר״מ היא דאמר לעיל (ה) לוקה ומשלם אלא האש המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין: **אפי׳ בתו נמי.** דמיקטיל עלה ליישלם דהא לא אבירא ליה לר״מ דפטור משום דרבה מיניה ואמאי תנן מתני׳ (ו) הבא על בתו פטור מן הקנס: **ובבא בשבת.** איכא חיוב מיתה וכן לעבודת כוכבים: **שור הנסקל.** לקמן [לד.] פריך הא לא שוה מידי: **בטובח על ידי אחר.** הגנב שוה לשלוחו לשחוט: **וכי.** שליח חוטא ושולח מתחייב קנס דאלרבעה וחמשה לא קיימא לן בקדושין (מב:) אין שליח לדבר עבירה: מכירה אי אפשר אלא ע״י אחר שהלוקח נוקמו ממנו: **אחא השור.** מלי למכתב ישלם בשור: **עבד איהו לא מיחייב.** דהא מיקטיל: **לאו משום דלא מיחייב הוא.** דחיובא רמיא עליה אלא משום דקם ליה בדרבה מיניה: רבי

מסורת הש״ס

(א) [סנהדרין עט.], ב) [סס], ג) שם עח: [תוס׳ דב״ק פ״ט], ד) [לקמן לד: לז.] ב״ק עא. ב״מ לא., ה) קדושין מג. ב״ק עא. [עט.], ו) ב״ק עא., ז) [עירובין פג. וש״נ], ח) [שמות כא], ט) [לקמן לו:], לב:], י) [לקמן לו:], כ) [וע״ע תוס׳ פסחים נג: ד״ה מה לאו ותוס׳ ע״ז ג. ד״ה שלא], ל) רש״א מ״ז, מ) [וע״ע תוס׳ יבמות קכ: ד״ה אלא ודי״ה מייתי יתום׳ ניטין ע: ובשבועות לד. ד״ה ע״פ].

תורה אור השלם

1. אם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרָפֹא יְרַפֵּא:

שמות כא יט

2. כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה:

שמות כא לז

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה נגב וכו׳ נאסר מחיים ניחא. עי׳ זמיס דף עא ע״א תוס׳ ד״ה (בעמוד הקודם) אפי׳:

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה אלמלי כו׳ מנא לן ועוד דהא:

עין משפט נר מצוה

כז א מיי׳ פ״ד מהל׳ רוצח ושמירת נפש הל׳ ג:

כח ב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ גניבה הל׳ ו:

כט ד מיי׳ פ״ב שם הל׳ י:

ל ה מיי׳ פ״ג שם ה״ג:

מוסף רש״י

על משענתו. מתרגמינן על בורייה, שנתרפא לגמרי ונשען על כחו (סנהדרין עח:). וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק כו׳. למה לי למימר ונקה המכה ממיתה (שם). שחובשין אותו. אם אמדוהו למיתה מוכשין את המכה אלא יברח עד שנראה אם ימות אם לא, ולהכי אמי ונקה המכה, דמשמע לבסיקום ונקה, מכלל דעד השתא חבוש הוא (שם). דאמר לוקה ומשלם. במסכת מכות (ד.) מעידים אנו בפלוני שחייב להחיות מאתים זוז ומצאנו זוממין, לוקין ומשלמין, אלא האש המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין (ב״ק עא.). וכי זה חוטא וזה מתחייב. וכי אלא חוטא ושולח מתחייב בתשלומי ד׳ וה׳, והא קי״ל דאין אלא לדבר עבירה (ב״ק עא.). מה מבירה על ידי אחר. איזה מתקיימת אלא על ידי אחר, הגנב מוכר והלוקח נוקם, אף טביחה על ידי אחר. אפילו טבחה אלא נתחייב הגנב בתשלומי ד׳ וה׳ (קדושין מג.).

ר' שמעון היא [1]דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה התינח עבודת כוכבים ושור הנסקל אלא שחיטת שבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו בשרה סבר לה כר' יוחנן הסנדלר [2]דתניא [3]המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי ר"מ ר' יהודה אומר [4]בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית רבי יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר כדדריש ר' חייא אפיתחא דבי נשיאה [5]ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורין באכילה אי מה קודש אסור בהנאה אף מעשה שבת אסור בהנאה ת"ל לכם שלכם יהא יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי לך ולא בשוגג פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מעשה שבת דאורייתא וחד אמר דרבנן מאן דאמר דאורייתא כדאמרן מאן דאמר דרבנן אמר קרא קדש היא [6]היא קודש [7]ואין מעשיה קודש ולמאן דאמר דרבנן מאי טעמייהו דרבנן דפטרי כי קא פטרי רבנן אשארא טובה לעבודת כוכבים [8]כיון דשחט ביה פורתא איתסר ליה אידך כי קא טבח לאו דמריה קא טבח אמר רבא [9]באומר בגמר זביחה הוא עובדה שור הנסקל לאו דידיה הוא דקטבח אמר רבה הכא במאי עסקינן כגון שמסרו לשומר והזיק בבית שומר ונגמר דיניה בבית שומר וגנבו גנב מבית שומר ורבי מאיר סבר לה כר' יעקב וסבר לה כר"ש סבר לה כר' יעקב [10]דאמר אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו מוחזר וסבר לה כר"ש [11]דאמר [12]דבר הגורם לממון כממון דמי רבה אמר לעולם בטובה על ידי עצמו

ור'

רבי שמעון. בפרק מרובה [1] ובכסוי הדם [2] ובאותו ואת בנו [3]: **התינח עבודת כוכבים.** דזבחי מתים אסורים וכן שור הנסקל דמשנגמר דינו אסור בהנאה כדאמרינן בב"ק (דף מא.) ובפסחים (דף כב:) ממשמע שנאמר [4] מקול יקקל איני יודע שהוא נבילה ונבילה כו': **בשוגג יאכל.** אפי' בו ביום: **במזיד לא יאכל.** הוא לעולם אבל אחרים ישראלים אוכלים: **ר' יהודה אומר בשוגג יאכל.** הוא למוצאי שבת ולא בו ביום דקנסינן שוגג אטו מזיד: **במזיד לא יאכל.** הוא עולמית אלא אחרים: בדברי יוחנן הסנדלר גרסינן **יֶאֱכֹל: לאחרים.** לישראל: **לא לו ולא לאחרים.** ישראל. אבל מוכרו ונותנו לעובדי כוכבים: **מ"ט דר' יוחנן הסנדלר.** דאמר מעשה שבת אסורין באכילה: **יכול אפילו בשוגג.** תאסר באכילה אם שגג בביטול שלא ידע שהוא שבת: **מחלליה וגו'.** היכא דאיכא חיוב מיתה אסירי באכילה כי קודש: **במזיד אמרתי.** שהוא אסור כקודש דהא גבי חיוב מיתה כתיב ולא בשוגג: **מעשה שבת.** במזיד אסורין מן התורה באכילה לר' יוחנן הסנדלר: **מ"ט דרבנן.** דפליגי אדרבי מאיר ופטרי מקנס ארבעה וחמשה הואיל ובטובת על ידי אחר אוקימתא הא שחיטה דאורייתא היא מדאורייתא: **אשארא.** לעבודת כוכבים ואשור הנסקל: **כיון דשחט ביה פורתא איתסר ליה.** דאמר מר (חולין דף מ.) היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה: **לאו דמריה קא טבח.** דהא איתסרא עליה וחייבא דתשלומי ארבעה [5] ועד גמר שחיטה לא מיחייב ומקמי דמטי גמר שחיטה איתסרא בהנאה על בעליה ומהיא שעתא אפסדה מייה דאי איתא לא הדרא בעינא ולאו דמריה היא: **כאומר בגמר זביחה הוא עובדה.** לעבודת כוכבים. אינו עובד לעבודת כוכבים עד גמר זביחה: פליגתא דר' יעקב בבבא קמא: **החזירו שומר לבעליו מוחזר.** דאמר ליה תורא אשלמת לי תורא אשלימית לך: **כממון דמי.** והאי נמי אע"ג דלא שוי מידי גורם לממון הוא דכי ליתא בעי לשלומי ליה תורא מעליא: דר'

שמעון בבבא קמא בפרק מרובה [עד:] קדשים שחייב באחריותן משלם ארבעה וחמשה משום דגורם לממון הוא ואע"ג דהקדש לאו ממון בעלים הוא ובהקדש לא שייך קנס דרעהו כתיב [6]: **רבה** גרסינן בכולהו. ותדע מדאמר לקמן [לה:] א"ל רב פפא לאביי לרבה דאמר חידוש הוא כו' ואם איתא דרבא גרסינן הא רב פפא תלמידו של רבא היה כדאמר לקמן [לה.] אמר ליה רב פפא לרבא הי מכה מאי שנא דשבקיה לרבא ולא שייליה [לתרוצי שמעתיה] ושייליה לאביי [שמעתא דרבא] אלא רבה גרסינן ורב פפא לא היה בימיו ושייל לאביי שהיה תלמידו של רבה: **רבה אמר לעולם בטובת בעלמו**

ור'

דכל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל וי"ל דאי מהתם ה"א בין שוגג בין מזיד להכי איצטריך למכתב הכא למסמכיה למחלליה לומר במזיד אמרתי לך ולא בשוגג: **היא** קדש ואין מעשיה קודש. ואין להקשות דלא לכתוב לא היא ולא קדש דהוה אסורה באכילה מכל אשר תיעבתי לך והכי אמרי' בהדיא בפ' כל הבשר (חולין קטו. ושם): **מאי** טעמא דרבנן דפטרי. לא בעי למימר דלא דרשי או ותתם לרבות את השליח דלא ניחא ליה למימר דפליגי בשליח: **כי** קא פטרי רבנן אשארא. וא"ת אמאי אצטריך למתני כלל טבח בשבת דאפי' בשחיטה שאינה ראויה מחייב ר"מ כ"ש הא דשחיטה ראויה היא וי"ל דזו אף זו קתני: **כיון** דשחט בה פורתא אסרה ואידך כו'. וא"ת כל עובדא נמי לאו דמריה קא טבח אחט פורתא קנית בשינוי אלא ע"כ בהכי מייב דחמנא והכא נמי לא שנא ושור"י דלא תשיב שינוי לקנותה בכך: **סבר** לה כר"ש דאמר דבר הגורם לממון כו'. וא"ת ואמאי לא קאמר דר"מ לטעמיה דדאין דינא דגרמי (ב"ק ק.) גבי מקדש תבואת חבירו או שורף שטרות חבירו (שם נח:) וכ"ש דמחייב בדבר הגורם לממון כדאמר התם בהגחזל (שם נח:) דלמא עד כאן לא קאמר ר"מ אלא בדבר שעיקרו ממון אבל שטר דאין גופו ממון לא וי"ל דאיכא למימר נמי איפכא דעד כאן לא קאמר ר"מ אלא בשורף שטרות של חבירו או מקדש תבואת חבירו שהוא ממון הראוי לכל העולם אבל שור הנסקל אין ראוי אלא לזה השומר שיפטור עצמו וי"מ דמשום הכי קאמר ס"ל כר"ש משום דר"ש קאמר דבר הגורם לממון הוי ממון לענין תשלומי ד' וה' דאהכי תני ליה במרובה (שם שם.) ואילו ר' מאיר לא חזינא דמיחייב בדינא דגרמי אלא קרן אבל לחייב לשלם על ידו תשלומי ד' וה' לא חזינא ועוד אומר ריצב"ל דמשום דינא דגרמי לא מחייב אלא מדרבנן

כדמוכח בסוף הכונס (שם סב.) [7]:

ורבי

עבוד איסורא, אלא מקראי ליף לה ר' יוחנן (שם). יכול אפילו בשוגג. יאסר באכילה (ב"ק עא.). במזיד אמרתי לך. קודש הוא, היכא דשייך דין מיתה, ולא בשוגג (שם). כיון דשחט ביה פורתא איתסר ליה. משום זמני מתים, דקס"ד ישנה לשחיטה מחללה ואפילו אם מקום זמני מתים, ולענין תשלומין דו"ה וטבחו כולו בעינן כדאמרינן לקמן, כי גמר ליה לאו דמריה קטבח, שכבר איבדה ממנו שחיטה ונאסרה עליו יהיה ליה כמו שהשליכה לאור קודש שחיטה, דמשלם קרן וכפל ותו לא (ב"ק עא.). באומר בגמר זביחה הוא עובדה. ל"ז הוא עובד בגמר זביחה ולא בתחילה (ב"ק עא.). שמסרו לשומר. שמסרו בעלי לשומר קודש שהזיק. החזירו שומר לבעליו מוחזר. ותומר לו הרי שלך לפניך, נמצאת שתעש"ם שתינו שור כלום, גורם לממון הוא דכל זמן שהוא קיים שומר פוטר את עצמו בו ואם יאבד ישלם דמיו (שם).

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' [פי"ב מהל' שחיטה הל"ג ובהל"ל ע"ש בלח"מ] ופי"ד הל' י ופ"ב מהל' גזילה הל' ח סמג עשין סד ועא ולאוין קמט טוש"ע י"ד סימן טז סעיף ט ומ' כח סעיף יח ושור מ"מ סימן שכ:

לב ב מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' כט סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יח סעיף ב:

לג ג ד מיי' פ"ו מהל' שבת הל' כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיח סעיף ח:

לד ה מיי' פ"ו מהל' מוכל הל' ז טוש"ע ח"מ סי' שפו סעי' ב:

מוסף רש"י

שחיטה שאינה ראויה. לאכילה, לא שמה שחיטה. וכל מיזב ואיסור הבא על ידי שחיטה, אינו חל עליה (קדושין נח.). וביום הכפורים. מתחייב כרת (חולין יד.). המבשל בשבת בשוגג יאכל. הוא עצמו ולא בשבת (ביצה נג:) אפילו הוא עצמו ואפילו בו ביום (ב"ק עא. חולין סו.) ואין צריך להמתין עד הערב כבדי שיעבור, דהא דאמרינן בערב כבדי שיעבור לית ליה לר"מ אלא היכא דעבד ישראל איסורא ובמזיד דאיכא מיזבא, דלא נתעייב הנאה מאיסורא, אבל בשוגג לא (חולין שם). במזיד. דאיכא איסורא, לא יאכל. בו ביום עד שתחשך ובכדי שיעבור, והוא הדין לאחרים נמי דאסור למילקיה בו ביום, דקעבדא משום דלא נתעייב הנאה מאיסורא הוא וכי שהי לאורחא בכדי שיעבור לא מעי לי הנאה מייבי, ואידי דתנא ריש בדידיה דאשמעינן רבותא להתירא, תני נמי סיפא בדידיה (שם. וכעי"ז ב"ק עא.) לו: לא יאכל הוא משום קנס אבל אחרים אוכלין (חולין קסו.). ר' יהודה אומר בשוגג יאכל. הוא עצמו, למוצאי שבת. לאחר שהמתין בכדי שיעבור, אבל בשבת לא, דקנסים שוגג אטו מזיד (ביצה נג.) ובו ביום לא הוא ולא אחרים (ב"ק שם) דאע"ג דבשוגג חייב שקילה ליכא, עבירה מיהא איכא ובעינן בכדי שיעבור, דלא נתעייב הנאה מעבירה, ואידי דבעי למיתני סיפא לא יאכל עולמית בדידיה, אבל לאחרינא שרי, דאיהו דעבד איסורא קנסוהו רבנן אבל אחרינא לא, תנא נמי ריש בדידיה (חולין סו.). במזיד לא יאכל. הוא, עולמית, אבל אחרים אוכלים (ב"ק עא.). ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים. בכדי שיעבור, כר' יהודה דמשוי ליה עבירה אף בשוגג, ועדיפא מדרבי יהודה דאילו רבי יהודה שרי ליה לאורחא אפילו לדידיה, דלא קנסי שוגג אטו מזיד, ור' יוחנן קנסי שוגג אטו מזיד, הלכך איהו דעבד איסורא קנסו רבנן, אחרינא דלא עבד איסורא לא קנסו, אלא בכדי שיעבור יתמתינו דלא ניתהני מעבירה (חולין שם). במזיד לא יאכל עולמית. לאו משום קנסא הוא דהא אחרינא לא

ורבי מאיר לוקה ומשלם את ליה מת ומשלם לית ליה ושאני הני.

משמע דרבי מאיר אית ליה לוקה ומשלם אף בממון שאינו קנס וכן משמע בהשוכר את הפועלים (ב"מ לא.) שהבאתי לעיל[ב] ותימה דבפ"ק דמכות (ד' ד:) קאמר עולה טעמא דרבי מאיר דאמר עדים זוממין לוקין ומשלמין משום דגמר ממוניא שם רע ופריך מה למוניא שם רע שכן קנס סבר לה כר' עקיבא דאמר עדים זוממין קנס הוא משמע דבממון אינו לוקה ומשלם ור"ש לומר דולמי אי עדים זוממין הוי ממונא לא הוה גמר ממוניא ש"ר שכן הוא קנס אלא הוה דרשינן מכדי דשעתו שאינו לוקה ומשלם אבל השתא דסבר עדים זוממין קנסא וגמר ממוניא שם רע דלוקין ומשלמין ע"כ מוקי כדי דשעתו במיתה ומלקות כיון דכדי דשעתו לא הוי במלקות וממון מהשתא בכל דוכתא לוקה ומשלם דמהיכא נמעיט שלא ילקה וישלם: **דאמר** רבה היה גדי גנוב לו. אליבא דרבי מאיר

קאמר ולא משום דסבר הכי:

משום דאיסורו איסור עולם כו'.

שאם חלב שבת לאחר השבת יעידו עליו ויהרגוהו אבל מחתרת אע"פ שמתחייב בנפשו בעודו במחתרת מ"מ לאחר שילא מן לא הוי בר קטלא ולא הוי דומיא דאם יהיה אסון:

אבל שבת דבעי התראה אימא לא. תימה דעיקר קיס ליה בדרבה מייני בריליה כתיב דבעינן התראה ועוד דשבת ומחתרת תרוייהו תנינהו דבפרק המניח (ב"ק דף לד:) תנן והוא שהליך את הגדיש בשבת פטור מפני שנידון בנפשו ומחתרת נמי תנינא בפרק בן סורר (סנהדרין עב.) היה בא במחתרת ושיבר את החבית אם אין לו דמיס פטור ונראה דהכא עביד ליכותא אמאי דבקנס מיקטיל ומשלם וה"ק משום דאמיר איסוריה והוה אמינא דהתם דווקא הוא דליחייב קנס עם המיתה וכה"ג עביד ליכותא לקמן (דף לז.) גבי לא יהיה אסון וכדי דשעתו דמשום דחמור הוי אמרינן דלעביד ביה תרתי אבל קשה למאי דפריסית דרבה אליבא דרבי מאיר קאמר אם כן היכי קאמר אבל שבת דבעיא התראה אימא לא מיקטיל ומשלם והא עיקר מילתיה דרבי מאיר גבי שבת תניא לעיל ומצינן למימר דרבה אשמועינן דשייך קיס ליה בדרבה מייני אע"ג דבשעה דמתחייב עדיין הממון בעין לא הוה לן למימר קיס לי' בדרבה מייני כדאמר רבה גופיה בפרק בן סורר (סנהדרין עב. ושם) אמר מ' רבה מסתברא מילתיה דרב כששיבר דליתנהו אבל נטל דליתנהו לא אפ"ה כיון דטבח אחרי כן מיפטר על הגנבה והא דפטור אגנבה אף על גב דבאותה שעה הוי בעין עביד ליכותא: **מתה** אין חייבין באונסין. אבל בגנבה ואבדה נראה לר"י שהן חייבין דהואיל ונהנין דמשתמשין בה והכי (ב"מ לו. ושם): **אבל** אריסא לא והיינו דרב פפא. דלא אמרינן משעת שאלה חייב באונסין וא"ת אם כן בשטבוחה אמאי משלמין כשהניח להן אביהן אחריות נכסים הא לא נתחייב בהן האב וי"ל דהתם פשע בה האב שהיה לו לומר לבניו שאינה שלו הלכך מחייב פשע בה ונתחייב בה באותה שעה ונשתעבדו נכסיו: מאי

ור' מאיר[ג] לוקה ומשלם את ליה מת ומשלם לית ליה ושאני הני דחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם ואזדא רבה לטעמיה דאמר רבה היה גדי גנוב לו וטבחו בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת גנב וטבח בשבת פטור שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה ואמר רבה היה גדי גנוב לו וטבחו במחתרת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור מחתרת [א]גנב וטבח במחתרת פטור שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה וצריכא דאי אשמעינן שבת משום דאיסורה איסור עולם אבל מחתרת דאיסור שעה הוא אימא לא ואי אשמעינן מחתרת משום [ב]דמחתרתו זו היא התראתו אבל שבת דבעיא התראה אימא לא צריכא אמר רב פפא [ג]היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת [ד]היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי רב פפא פרה אתא לאשמועינן אמר ליה רב פפא שאולה אתא לאשמועינן סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר רב פפא [ה]משעת משיכה הוא דאתחייב ליה במזונותיה הכא נמי [ו]משעת שאלה אתחייב באונסיה קא משמע לן [ז]אמר רבא [ח]הניח להן אביהן פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה מתה אין חייבין באונסה [ט]כסבורין של אביהם היא וטבחוה ואכלוה א] משלמין [י]דמי בשר בזול הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם איכא דמתני לה אריסא ואיכא דמתני לה אסיפא מאן דמתני לה אריסא כל שכן אסיפא ופליגא דרב פפא ומאן [יא]דמתני לה אסיפא אבל אריסא לא והייני דרב פפא בשלמא ר' יוחנן לא אמר כריש לקיש דקא מוקים לה כרבנן אלא ריש לקיש מ"ט לא אמר כר' יוחנן אמר לך כיון דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור [יב]ואזדו לטעמייהו דכי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין וחייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר ר' יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור ר' יוחנן אמר חייב דהא לא אתרו ביה ר"ל אמר פטור כיון דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור איתיביה ר"ל לרבי יוחנן [יג]ולא יהיה אסון ענוש יענש מאי

ור' מאיר. בעלמא בתשלומי ממון לית ליה מת ומשלם והכא תשלומי ארבעה וחמשה קנס הם וכל משפט קנס חידוש הוא הלכך אע"ג דמיקטיל נמי לא מיפטר מיניה ולקמן [לה:] פריך לרבה אליבא דרבי מאיר קשיא בתו דמתניתין נמי קנס הוא וקא פטר ליה אבתו: **היה גדי גנוב לו.** גנב גדי בחול ונתחייב הקרן ובטבחו בשבת דלא אתי עליה חיובא דממון באיסור שבת אלא חיוב קנס: **חייב.** ד' וה' דקנס חידוש הוא ורבה סבירא ליה כרבי מאיר: **גנב וטבח בשבת.** דחיובי ממון דקרן אתא עליה באיסור שבת: **פטור.** דקיימא לן אין מת ומשלם וכיון דאקרן לא מיתחייב קנס נמי לא משלם דתשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה[ד] ולא סבירא לן כרבי נתן דאמר (שבת דף לד.) מי טשא את עצמו אי נמי בכפות: **שאם אין גניבה.** כלומר שמאחר שפטור על הקרן משום מיתה: **אין עביטה ואין מכירה.** אינו מחויב קנס דכתיב[ה] ולא תשלומי שלשה וארבעה: **מחתרת.** שחתר בית והוציאו: **וטבחו במחתרת.** עלמה דהכא שעתא בר קטלא הוא אי הוה אשכחיה בעל הבית דכתיב (שמות כב) אין לו דמים: **משום דאסוריה איסור עולם.** כל זמן שיעידו עליו שחילל שבת ימיתוהו בית דין הלכך חמירא מיתה דילה לפוטרו ממון: **דאיסור שעה.** אי לא משכח ליה ההיא שעתא הוא לא מיקטיל: **היסה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור.** דהכא שעתא דקא טבח לה גזל לה ממרה ומיתה וממון בתין כאחד. ולא גרסינן שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה דגבי שואל לא שייך לא כפל ולא ארבעה וחמשה שהרי חייב בקרן לעולם אפילו טוען טענת גנב ואין קנס אלא או בגנב או בשומר חנם הפוטר עצמו בטוען טענת גנב שאומר גנבוני: **פרה אתא לאשמועינן.** בתמיה מה למדנו ממנה אלא למדנו מגדי דקאמר רבה: **שאולה אתא לאשמועינן.** דטובחה בשבת פטור: **ס"ד אימא הואיל ואמר רב פפא.** בהשוכר את הפועלים[ו]: **הכא נמי.** אימא משעת שאלה רמיא עליה חיוב קרן וכי טבחה בשבת ליחייב: **קמ"ל.** כיון דכל כמה דאיתא הדרא בעינא ההיא שעתא דקא טבח לה קא גזיל לה: **כל ימי שאלתה.** כל ימי משך הזמן שאלה אביהן מן הבעלים: **אין חייבין באונסה.** דאינהו נאו שואלין מינהו עלה: **דמי בשר בזול.** כל זמן שבשבת בארבעה דנקי דמי בשר בזול: **אחריות נכסים.** קרקעות: **איכא דמתני מיתות שוגגין וחייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר.** אתרוייהו קאי, חייבי מיתות שוגגין דבר אחר, עבר עבירה בלא התראה, דהיינו שוגג, ויש בו דין מיתה אם היו מתרים בו, ויש בה עוד חייב דבר אחר, כגון מלקות שהתרו בו למלקות, או יש בה חייב ממון, ר' יוחנן אמר חייב. בשאינו דבר אחר שעשה המיתה, הואיל ואינו נהרג, וכן חייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר, שעבר עבירה שיש בה מלקות וממון, כגון אבל מעשר שני של חבירו בגמולין, או נבלה וטרפה של חבירו ולא התרו בו למלקות (חולין פא.).

אריסא. להא הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם ואמרינן דחייבין באונסין דאשתעבוד נכסים דאבוהון מחייס משעת שאלה: **כ"ש אסיפא.** כשטבחוה ואכלוה: **ופליגא דרב פפא.** דאמר לעיל הניח שעתא דמעון לה אונסין הוא דאתי חיובא עליה ולא משעת שאלה: **ואיכא דמתני לה אסיפא.** היכא דטבחוה אם הניח להן אביהן אחריות נכסים משלמין תשלומי מעלית ולא בזול דאיבעי להו למידק: **אבל אריסא.** אם מתה לא מיחייבי לשלומי ולא אמרינן אישתעבוד נכסי דאבוהון משעת שאלה: **והיינו דרב פפא.** דאמר לעיל לא אמרינן משעת שאלה רמו עליה תשלומין אלא משעת אונסין ואילך וההיא שעתא ליתיה לשואל דליחייב: **בשלמא רבי יוחנן.** דמוקי מתניתין בשלא התרו בו: **לא אמר כריש לקיש.** דאומקמיה כר' מאיר: **כי לא אתרו ביה נמי פטור.** הואיל ואיכא לד מלקות: **שוגגין.** שלא התרו בהן: **ודבר אחר.** ממון. ואכולה מילתא קאי כלומר חייבי מיתות שוגגין וממון או חייבי מלקיות שוגגין וממון: **ר' יוחנן אומר חייב.** בתשלומין: **דהא לא אתרו ביה.** ואין אתה מחייבו אלא משום רשעה אחת דממון: **כי לא אתרו ביה נמי פטור.** ולקמן [לה.] ליף טעמא: מאי

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ט מהל' גנבה הל' יג סמג לאוין קס:
לו ב מיי' פ"ג שם הל' ד סמג שם:
לז ג מיי' פ"ח מהל' שאלה הל' ד סמג עשין נב טוש"ע ח"מ סימן שמ סעיף ד:
לח ה מיי' שם הל' ה וסמג שם טוש"ע שם סי' שמח סעיף ג:
לט ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מתה וכו' וכסי אמרי' בהאומנין דף פא ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גס' משלמין דמי בשר בזול. עי' רש"י ד"ה דמי בשר בזול וכשב"ם בב"ב דף קמו ע"ב בד"ה ושמין לשם וכו':

תוספות רי"ד

אמר רבא הניח להן אביהם פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלה. מתה אין חייבים באונסיה פי' שלא שאלו הן ולא קבלו עליהן אונסים. כסבורין של אביהן היא טבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול. פי' כל זמני בארבע דנקא והעור יחזירו לבעלים. ואם הניח להן אביהן אחריות נכסים. פי' קרקעות חייבים לשלם משום דאישתעבוד נכסיה. פי' נכסי דאבוהון מחיים משעת שאלה:

כי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין וד"א. פי' ממון או חייבי מלקות שוגגין וד"א ר"י אמר חייב בתשלומין ור"ל אמר פטור ר"י אמר חייב דהא לא התרו ביה פי' ואי אתה מחייבו אלא משום רשעה א' בממון ור"ל אמר פטור [ו] כי אתרו בי' נמי פטור פי' הואיל ואיכא צד מלקות:

[ו] ר"ל כיון דאילו אתרו ביה פטור מ' לא אתרו ביה נמי פטור פי' וכו'.

מוסף רש"י

דחידוש הוא שחידשה תורה בקנס. בכל תשלומי קנס שאינו דין אלא גזירת מלך בעלמא (לקמן לח:). **דמחתרתו זו היא התראתו.** שאין צריך התראה אחרת אלא הוכנו מיד, דכיון דטרח ומקר נפשיה לאחתוי, אדעתא דהכי אתא דאי קאי לאתאי קטילנא ליה ואתריה מוהב כיון דכודף הוא אין צריך התראה אלא מגילין אותו בנפשו (סנהדרין עב:). **היתה פרה גנובה לו.** כלומר גנב פרה מעבר שבת, **וטבחה בשבת חייב.** אף בתשלומין ארבעה וחמשה, שהרי נתחייב בקרן קודם שיבא לידי איסור שבת קטילה, ואף על גב דקנסא נמי אתי עליה עד שבת, לא פטרינא ליה מקנסא משום חיוב מיתה, דאמר בגלו נערות (לעיל) קנס חידוש הוא שחידשה תורה הלכך אע"ג דמיקטיל משלם (ב"ק קיב:). **היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור.** מן הכל, דלא אמרינן משעת שאלה מחייב ליה אקרנא

מוסף רש"י (המשך)

וקמה בראשונה אפילו למלאך המות, אלא בשעת טביחה הוא דגזליה ואיסור שבת וגנבה בתין כאחד ונפטר מן הקרן משום דקם ליה בדרבה מיניה, וקנסא ליכא דהא אין כפל ולא ארבעה וחמשה אלא בגנב עצמו שגנב מבית בעלים, או בשומר חנם הבא לפטור עצמו בטענת גניבה, אבל שואל ונשא שכר ושוכר שאין יכולין לפטור בטענת גנב אין בהן כפל, כדאמר בבמה דיכתי לא אם אמרת בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל תאמר בש"ש כו' (שם ועי"ש בחשם שר"ג שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה). **מתה אין חייבין באונסה.** אלא קבילו עליהו נטירותא (ב"ק קיב:). **דמי בשר בזול.** כל זמן שבשבת בארבע דנקי, וכן כל היכא דתני בזול, בפרק מי שמת (ב"ב קמו:) והיינו שני שלשי דמים, וכולהו דמים לא נשלמו דאי הוו ידעי דבעו שלומי לא הוו אכלי בשרא, והעור יחזירנו כמות שהוא (ב"ק קיב. וכעי"ז שם ב. וב"מ חב:). **איכא דמתני לה.** לבעל הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין **אריסא.** דקאמר מתה אין חייבין באונסה, ואם הניח להן אביהן קרקעות חייבין לשלם, דאשתעבוד נכסים מחיים דאביהון דקבור רבא חייב באונסים משעת שאלה מוטל על השואל, ופליגא דרב פפא דאמר לא דמי חייב באונסים השואל עד שעת אונסין והכא כי אתיסא ליתיה לשואל דהני לא קבול עלייהו מידי (שם). **חייבי מיתות שוגגין וחייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר.** אתרוייהו קאי, חייבי מיתות שוגגין דבר אחר, עבר עבירה בלא התראה, דהיינו שוגג, ויש בו דין מיתה אם היו מתרים בו, ויש בה עוד חייב דבר אחר, כגון מלקות שהתרו בו למלקות, או יש בה חייב ממון, ר' יוחנן אמר חייב. בשאינו דבר אחר שעשה המיתה, הואיל ואינו נהרג, וכן חייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר, שעבר עבירה שיש בה מלקות וממון, כגון אבל מעשר שני של חבירו בגמולין, או נבלה וטרפה של חבירו ולא התרו בו למלקות (חולין פא.).

מסורת הש"ס

א) [לעיל לג: וש"נ].
ב) [סנהדרין עב:]. ג) ב"ק קיב. ד) ב"מ לא. ה) ב"ק קיב. ו) ב"ק שם [כ. ב"מ מב: ב"ב קמו:]. ז) חולין פא:.
ח) [ב"מ מז:]. ט) [שמות כא].
י) [ב"מ לא.]. יא) [דף לב. ד"ה ועולה]. יב) [בסנהדרין שם איתא רבא].

תורה אור השלם

1. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנִגְּפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים:
שמות כא כב

מאי לאו אסון ממש. אם לא מתה האשה יענס הנוגף בדמי ולדות הא אם מתה לא יענס ואפי' לא התרו בו וקשיא לר' יוחנן: **לא דין אסון.** הכי קאמר קרא אם אין משפט מות לנוגף כגון שלא מתה האשה או מתה ולא התרו בו ענוש יענס: **מכה אדם ומכה בהמה.** מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם לא ישלם אלא יומת הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון מה מכה בהמה אין לך בו חילוק ב) לחיוב אף מכה אדם אין לך בו חילוק ג) לפטור. מכה בהמה לעולם חייב דאמרי' בב"ק (דף כו:) פצע תחת פצע ד) לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון: **שאין מתכוין.** אין בו חיוב מיתה באדם: **דרך עלייה.** שהכהו בהגבהת ידו או שמתכו בחרבו מלמטה למעלה: **בין דרך ירידה לדרך עלייה.** משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה כדאמרי' במכות (דף ז:) כל שבדרך ירידתו גולה דכתיב ה) ויפל עליו עד שיפול כדרך נפילה: **כולי עלמא לא פליגי דפטור.** מדתנא דבי חזקיה: **חייבי מיתות איתקוש.** למכה בהמה: **אפילו רשע רשע.** נאמר בחייבי מיתות אשר הוא רשע למות ונאמר בחייבי מלקות והיה אם כן הכות הרשע: **רבא אמר אפילו מכה מכה.** דמלקות נמי איתקוש למכה בהמה ולאו מגזרה שוה דחייבי מיתות ילפינן: **ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו.** והאי יעשה לו מלקות קאמר. ולקמן פריך והא מוכל בחבירו בתשלומין ולא מלקות: **והאי.** מלקות לאו מכה כתיב אלא כי יתן מום ומאי אתיא מכה מכה דקאמר רבא: **הכאה הכאה קאמרינן.** ומוס ע"י הכאה הוא ניתן: **ומוכל בחבירו בר תשלומין הוא.** והיכי מוקמת ליה את במלקות ופטור ממון: **אם אינו ענין.** האי קרא: **להכאה שיש בה שוה פרוטה.** ולתשלומין דהא מקרא דבתריה ילפינן דכתיב ביה כן יתן בו דבר הניתן מיד ליד: **הנהו ענין.** להאי כן יעשה לו: **להכאה שאין בה שוה פרוטה.** ולמלקות ואיתקיש למכה בהמה שלא תחלוק בו: סוף

מאי לאו אסון ממש לא דין אסון איכא דאמרי איתיביה רבי יוחנן לר"ל [1]ולא יהיה אסון ענוש יענש מאי לאו דין אסון לא אסון ממש אמר רבא ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבים והא תנא [6]דבי חזקיה [8]מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לא חילקת בו בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון אלא כי אתא רבין אמר [2]חייבי מיתות שוגגין כולי עלמא לא פליגי דפטורין כי פליגי בחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר [3]רבי יוחנן אמר חייב חייבי מיתות איתקוש חייבי מלקיות לא איתקוש ריש לקיש אמר פטור בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקיות כחייבי מיתות היכן ריבתה תורה [3]אמר אביי אתיא [2]רשע [3]רשע רבא אמר אתיא מכה מכה אמר ליה רב פפא לרבא [3]הי מכה אילימא [4]ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת האי בקטלא כתיב אלא האי מכה [5]מכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש וסמיך ליה [6]ואיש כי יתן מום בעמיתו [7][כאשר עשה כן יעשה לו] והאי לאו מכה היא אנן הכאה הכאה קאמרינן והא כי כתיב בחובל בחבירו הוא דכתיב וחובל בחבירו בר תשלומין הוא אם אינו ענין להכאה שיש בה שוה פרוטה [7]תנהו ענין להכאה שאין בה שוה פרוטה

מאי לאו אסון ממש. אע"ג דקיפיה דקרא לאם אסון יהיה ע"כ היינו דין אסון דכתיב ונתת נפש וגו' מ"מ לא יהיה אסון הוה משמע ליה אסון ממש אי נמי אם אסון בעי למימר דהוי אסון ממש ודרים ונתת נפש וגו' היינו ממון: **ומי איכא למאן דאמר חייבי מיתות שוגגין חייבין והא תנא דבי חזקיה וכו'.** וא"ת והא אמרינן בפ' הנשרפין (סנהדרין עט: ושם) תנא דבי חזקיה מפקא מדרבי ומפקא מדרבנן אלמא פליגי תנאי אתנא דבי חזקיה וי"ל דלענין ממון אחר אית להו לכולהו היקישא דתנא דבי חזקיה ולא פליגי עליה ט) אלא במאי דקתני בין מתכוין לשאינו מתכוין דמשמע בין מתכוין להרוג האשה בין אין מתכוין להורגה אלא להרוג את תברו והרגה דבכל ענין פטור מדמי האשה לענין ממון אחר כבר תנא דלא תחלוק בין שוגג בין מזיד והייטו דמפקא מדרבי ומדרבנן דלר' נתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב ממון ולרבנן חייב מיתה ולתנא דבי חזקיה פטור ממיתה וממון אבל קשה לרבינו יצחק דבריס הנתנקין (שם פד:) אמרינן הניחא למאן דאית ליה דתנא דבי חזקיה אבל למאן דלית ליה כו' משמע דאיכא תנא דפליג ואומר רבינו יצחק דהייטו רבי חגא מדרומא דאייתי מתניתא בידיה דאמרינן בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק מב. ושם) דשני אנשים כי נתכוונו זה לזה אע"פ שם אסון באשה יענשו בדמי ולדות אלמא לית ליה היקישא דבין שוגג למזיד והא דקאמר מי איכא למאן דאמר כו' היינו משום דתנא דבי חזקיה עיקר שהיה שונה ברייתות של רבי חייא שהיה אביו כדמוכח בסוף פרק הבא על יבמתו (יבמות סה:) והן עיקר ומותבינן תיובתא מייהו ולרשב"א נראה דמשום הכי קא פריך ליה מתנא דבי חזקיה משום דרבי יוחנן מוקי מתניתין (לעיל לג:) בשלא התרו בו וקתני סיפא דחייבי מיתות פטורין ומ"מ כתי' סברה דחייבי מיתות שוגגין פטורין ולא סיפא מיירי בשהתרו בו ליפלוג בחייבי מלקות גופייהו והוה מצי למיפרך ממתני' אלא דלא מצי למיפרך מלא מדיוקא ולהכי פריך ליה מתנא דבי חזקיה ואמתניתין סמיך ולפי זה מצינן למימר דמפקא מדרבי ורבנן בכולה מילתא ועוד אומר רשב"א דר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן ברוקה לקמן בפירקין (דף לז:) הוא תנא דלית ליה דתנא דבי חזקיה ולריך לומר דלתנא דבי חזקיה לא יהיה אסון היינו אסון ממש וקרא דאם אסון יהיה היינו דין אסון כגון שנתכוין לאשה דאם לא נתכוין לה פטור ממיתה וממון לתנא דבי חזקיה מ"מ לא קאי קרא דאסון לאשה אלא אחבתו שנתכוין לו ולא אחרי קרא שנתכוין להרוג את זה והרג את זה וכפ' הנשרפין דדייק לר"ש דפטר נתכוין להרוג את זה והרג את זה היכי מפרש קראי הוה מצי למימר כדפרישית אלא אליבא דר"א דאמר קראי בנתכוין להרוג את זה והרג את זה דייק: **אף** מכה אדם **לא** תחלוק בו בו'. וקרא דלא יהיה אסון דאשמעינן דלא ישלם דמי ולדות בהדי מיתה והא נמי דדרשינן בשילהי פרק מילד הרגל (ב"ק כו.) עליו ולא על האדם דלא תשקול מייה ממונא ותקטליה על הרליחה לאוד וקרא דלא תקחו דדרשינן מייה דלא תשקול ממונא מייה ונפטריה אנטריכו כולהו דלא מצי למילף מהיקישא דתנא דבי חזקיה כדפירש בקונטרס לקמן (דף לח.) דממכה בהמה לא מצי למילף פטור ממון דאדרבה חיוב היה לו למילף דמכה בהמה חייב להכי אינטריך למכתב כולהו והכי ילפינן מה מכה בהמה לא חלקת בהמה שכתוב בו דהיינו חיוב דבכל עניין חייב אף מכה אדם כל עניני פטור ממון שכתוב בו לא תחלוק בין שוגג בין מזיד ובין דרך עלייה לדרך ירידה ושוגג למזיד היינו ממון אחר בהדי מיתה ודרך עלייה וירידה בכל ענין לא תשקול ממונא מייה ונפטריה דאמרינן לקמן ומתכוין לשאין מתכוין לענין דמי האשה: **רבא** אמר **אתיא** מכה מכה. תימה לרבא לית ליה הכא גזרה שוה דרשע רשע וכן ר' יוחנן ולקמן (דף לז.) נמי מצרכינן חד קרא למיתה וממון וחד למלקות וממון ולא ילפינן מלקות וממון ממיתה וממון בגזרה שוה דרשע רשע ואמתמא דהש"ס דרים ליה בפ"ק דמכות (דף ה:) גבי אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין על פיהן דאמרינן חייבי מלקיות מנין אתיא רשע רשע וברייתא נמי איכא בר"פ אחד דיני ממונות (סנהדרין לג: ושם) גבי דיני נפשות מחזירין לזכות אבל לא לחובה דאמרינן חייבי מלקיות מנין אתיא רשע רשע תניא נמי הכי כו' ור' יהודה נמי דרים ליה בהחובל (ב"ק פו: ושם) גבי וכן היה ר"י פוטרו פירוש את הקומה מחייבי גליות ומחייבי מלקיות ומחייבי מיתות ב"ד וגמר התם חייבי מיתות ב"ד מרוצח רוצח וחייבי מלקיות אתיא רשע רשע ורבנן דפליגי עליה התם לאו משום דלית להו רשע רשע אלא משום דמחייבי ליה כחייבי מיתות ב"ד וי"ל דרבא ור' יוחנן לית להו ט) בכ"מ גז"ש דרשע רשע בדבר שהוא בגוף המלקות אבל הכא לענין פטור ממון שהוא עם המלקות וכן לקמן לא ילפינן רשע רשע וטעמא משום דקרא מוכח דרשע כתיב לענין מלקות והיה אם כן הכות הרשע והא דדרים מכה מכה משום דמכה גבי תשלומין כתיב שנאמר מכה בהמה ישלמנה ואבני אית ליה גזרה שוה דרשע רשע בכ"מ וסוגיא דלקמן כרבא ולא כאבי ואבני מוקי קרא במיתה ומלקות בכ"מ דלמלקות וממון לא צריך קרא דאתיא רשע רשע ואם תאמר ר' יוחנן אמאי לא דרים מכה מכה הא ברייתא היא דרים החובל (שם פג: ושם) וי"ל דסבר כאידך תנאי דהתם דלא דרשי מכה מכה אלא ילפי מאידך קראי דלאו עין תחת עין ממש: **וכתיב** ואיש כי יתן מום וגו'. אית דגרסי וסמיך ליה ולא מגזרה שוה ילף אלא מסמוכין וכן משמע קצת מדשניק קרא דמכה בהמה ישלמנה ונקיט קרא אחרינא ומיהו מדפריך ברים החובל (שם פג:) מאי חזית דילפת מומה בהמה גילף ממכה אדם משמע דגזרה שוה הוא והא דהדר ביה מקרא קמא משום דאיצטריך למהדר ממכה אדם ולאתויי כי יתן מום בעמיתו הדר ביה נמי ממכה בהמה ישלמנה ומייתי מכה נפש בהמה דסמיך ליה אי נמי משום דאיצטריך קרא קמא לכתבא דבי חזקיה ולמאן דלית ליה נמי איצטריך מה מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם כו' כדאמרינן ברים הנתנקין (סנהדרין פד: ושם):

אם

מסורת הש"ס

ב) לקמן לח. ב"ק לה. סנהדרין עט: פד:. ג) [סנהדרין י. וש"נ]. ג) ב"ק פג:. ד) [רש"ל]. ה) ס"א לפטור. רש"ל. ו) ס"א לחיוב. רש"ל. ז) [שמות כא]. ח) [במדבר לה]. ט) [וטעמא דרבי דדרים ונתת וגו' ממון ורבנן דרבי נפש ממש ולהכי לא מצי לאוקמי הקישא לאין מתכוין אבל לענין שוגג ומזיד כולהו אית להו הקישא. מ"ר]. י) [ועיין לקמן מוס' לח. ד"ה אבל סיכא]. כ) וכפ' קמא דסנהדרין דקאמר מ"ט דר' ישמעאל דאמר מלקות בכ"ג אבני אמר אתיא רשע רשע רבא אמר מלקות תחת מיתה עומדת לא משום דלית ליה כי' אלא משום דא"ל כדאמר בפ"ק דמכות גבי ואין משלשין במכות וגבי מחזירים לזכות לא בעי למימר דתחת מיתה עומדת דשמא במיתה דוקא משום דכתיב ושפטו העדה והצילו. ת"י עה"ג.

תורה אור השלם

1. וכי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב
2. וְלֹא תַקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לָמוּת כִּי מוֹת יוּמָת:
במדבר לה לא
3. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרְשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
4. וּמַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת:
ויקרא כד כא
5. וּמַכֵּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ: ויקרא כד יח
6. וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לּוֹ: ויקרא כד יט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכי איכא יב'. **א"ב** מ"מ' סברה. קעין זה בב"מ דף מ ע"ב תוס' ד"ה מנסיג לחודיה:

מוסף רש"י

והא תני דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה וגו'. דאם לקמן לח ה. **האי בקטלא כתיב. ותשלומין** אין שם (ב"ק פג:). **הכאה הכאה** קאמרינן. אע"ג דקראי לא דמי אמרינן גזרה שוה כדתני דבי ר' ישמעאל ושב הכהן יצא הכהן, ומכה אדם דקתני הכי הכאה הוא דקאמר ומכי יתן מום גמר, דמיס ע"י הכאה נא (שם).

תוספות רי"ד

א"ר ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין והתנא דבי חזקי' מכה אדם ומכה בהמה ישלמנה מה מכה בהמה לא חלקת בה בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לאינו מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לא"מ בין דרך ירידה לד"ע לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון. פי' המורה (מכה אדם) מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם לא ישלם אלא יומת הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה. מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לפטור מלשלם דאדם מועד לעולם בין ער ובין ישן בין שוגג בין מזיד אף מכה אדם אין לך בו חילוק לחיובא ומכה בהמה לעולם חייב דאמרי' בב"ק פצע תחת פצע לחייב השוגג כמזיד ואונס כרצון פי' שאין מתכוין אין בו חיוב מיתה באדם פי' דרך עלי' שהכהו בהגבהת ידו או בחרבו ממטה למעלה פי' בין דרך עליה וכו' משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה. כדאמרי' במס' מכות כל שבדרך ירידתו גולה דכתיב ויפל עליו עד שיפול בדרך נפילה: אלא כי אתא רבין אמר ת"מ שוגגין דב"ע לא פליגי דפטורי פי' מדתנא דבי חזקי' כי פליגי בחייבי מלקות שוגגים וד"א ר"י אמר חייבי מיתות איתקוש [חייבי מלקות לא איתקוש] ור"ל אמר פטור בפירוש רבתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות היכן ריבתה אביי אמר רשע רשע פי' נאמר בחייבי מיתות אשר הוא רשע למות ונאמר בח"מ והי' אם בן הכות הרשע. רבא אמר אתיא מכה מכה דגבי מלקות נמי איתקש ולא מג"ש דח"מ ילפינן וקי"ל כר"י:

מ א ב מיי' פ"ו מהל' נערה בתולה הל' יג וש"ד מהל' חובל הל' ז סמג עשין ע טוש"ע ש"מ סי' תכג סעיף ד:
מא ג מיי' פ"ו מהל' נערה בתולה הל' יא וש"ג מהל' גניבה הל' ח סמג עשין נד:
מב ד מיי' פ"ד מהל' חובל הל' ט וש"ס הל' ג סמג עשין ע טוש"ע ש"מ סי' תכ סעי' ב: